

*До разової спеціалізованої вченої ради у
Національній академії внутрішніх справ*

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію Філіпова Юрія Євгеновича
«Техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних
правопорушень в умовах воєнного стану в Україні», подану до захисту на
здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 Право за
спеціальністю 081 Право**

Актуальність теми дисертації. Воєнний стан змінив умови досудового розслідування кримінальних правопорушень в Україні. Збройна агресія проти України спричинила зростання кількості кримінальних проваджень, пов'язаних із посяганнями на життя і здоров'я особи, власність, громадську безпеку, основи національної безпеки, порядок несення військової служби, а також із воєнними злочинами. У цих умовах техніко-криміналістичне забезпечення набуло не допоміжного, а безпосередньо практичного значення для своєчасного виявлення, фіксації, вилучення, дослідження та використання доказової інформації.

Особливість розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану полягає у складності слідової картини, небезпечності місць проведення слідчих (розшукових) дій, руйнуванні об'єктів, переміщенні потерпілих і свідків, втраті або пошкодженні матеріальних носіїв інформації, обмеженому доступі до окремих територій, а також необхідності швидкого документування наслідків обстрілів, вибухів, пожеж, мінування, окупації або деокупації населених пунктів. За таких обставин ефективність розслідування залежить не лише від процесуальної організації кримінального провадження, а й від належного застосування криміналістичної техніки, спеціальних знань, цифрових засобів фіксації, фото- та відеодокументування, трасологічних, балістичних, вибухотехнічних, молекулярно-генетичних, комп'ютерно-технічних та інших експертних можливостей.

Наукова актуальність обраної теми посилюється тим, що наявні криміналістичні рекомендації формувалися переважно для звичайних умов

досудового розслідування. Воєнний стан об'єктивно потребує уточнення організації техніко-криміналістичного забезпечення, порядку роботи слідчо-оперативних груп, алгоритмів фіксації доказової інформації на місцях масових руйнувань, застосування безпілотних літальних апаратів, геоінформаційних технологій, цифрової фото- і відеофіксації, 3D-сканування, електронних баз даних, а також засобів збереження цифрових доказів. Ідеться не про просте оновлення окремих технічних прийомів, а про потребу наукового обґрунтування їх використання у кримінальному провадженні з урахуванням вимог допустимості, належності, достовірності та достатності доказів.

Практична значущість дисертаційного дослідження визначається потребами слідчих, прокурорів, працівників оперативних підрозділів, спеціалістів і судових експертів, які здійснюють документування кримінальних правопорушень у складних та небезпечних умовах. Належне техніко-криміналістичне забезпечення дає змогу мінімізувати втрату доказової інформації, забезпечити якісну фіксацію обстановки місця події, встановити механізм вчинення кримінального правопорушення, ідентифікувати осіб, причетних до його вчинення, та забезпечити подальше використання зібраних матеріалів у судовому провадженні.

Окремого значення тема набуває у зв'язку з необхідністю документування кримінальних правопорушень, наслідки яких можуть бути предметом не лише національного кримінального провадження, а й міжнародно-правової оцінки. У таких випадках якість техніко-криміналістичної фіксації, збереження слідів, правильність вилучення речових доказів, дотримання ланцюга їх зберігання та належне оформлення процесуальних документів безпосередньо впливають на можливість подальшого доведення обставин кримінального правопорушення.

Отже, тема дисертації Філіпова Юрія Євгеновича «Техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану в Україні» є актуальною для криміналістичної науки, практики досудового розслідування, судово-експертної діяльності та оперативно-розшукового забезпечення кримінального провадження. Її опрацювання відповідає сучасним потребам правоохоронної системи України та спрямоване на підвищення якості

виявлення, фіксації, дослідження й використання доказової інформації в умовах воєнного стану.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації Філіпова Юрія Євгеновича, є обґрунтованими, достовірними та такими, що мають наукову новизну. Автором опрацьовано положення кримінального процесуального законодавства, законодавства про судову експертизу, наукові джерела з криміналістики, а також практичні проблеми застосування техніко-криміналістичних засобів під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану. Аналіз змісту роботи свідчить, що дисертантом розв'язано важливе наукове завдання, пов'язане з формуванням теоретичних і практичних засад техніко-криміналістичного забезпечення досудового розслідування в особливих безпекових умовах.

У першому розділі «**Теоретичні основи техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану в Україні**» проаналізовано стан наукової розробленості відповідної проблематики, визначено основні підходи до розуміння техніко-криміналістичного забезпечення, його завдання та суб'єктний склад. Дисертантом обґрунтовано, що воєнний стан істотно змінив умови виявлення, фіксації, вилучення, дослідження та збереження доказової інформації, а тому традиційні положення криміналістичної техніки потребують уточнення з урахуванням небезпеки для учасників слідчих дій, обмеженого доступу до місць подій, руйнування об'єктів, втрати речових доказів і необхідності швидкого документування наслідків кримінальних правопорушень. Наукову цінність має висновок автора про те, що техніко-криміналістичне забезпечення не може зводитися лише до використання окремих технічних засобів або проведення судових експертиз, оскільки охоплює організаційні, процесуальні, технічні, методичні та безпекові складові розслідування.

У другому розділі «**Техніко-криміналістичне забезпечення проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану в Україні**» розкрито види техніко-криміналістичних засобів, що застосовуються у кримінальному провадженні, та особливості їх використання під час огляду місця події й інших слідчих (розшукових) дій. Обґрунтовано, що в умовах воєнного стану особливого значення набувають мобільні криміналістичні комплекти, переносні лабораторії, засоби фото- і відеофіксації, безпілотні літальні апарати, 3D-сканування, цифрові комплекси збирання доказів, засоби індивідуального захисту, а також обладнання для роботи з біологічними, вибухотехнічними, трасологічними та електронними слідами. Переконливими є положення дисертації про те, що належне техніко-криміналістичне забезпечення огляду місця події визначає якість подальшого доказування, оскільки саме на цьому етапі формується основний масив відомостей про обстановку, механізм події, сліди, об'єкти та можливі джерела доказової інформації.

У цьому ж розділі дисертант слушно звертає увагу на специфіку застосування техніко-криміналістичних засобів під час обшуку, допиту, слідчого експерименту, освідчення та отримання зразків для експертизи. Доведено, що аудіо- та відеофіксація, дактилоскопічні, біологічні, комп'ютерно-технічні, електронно-оптичні й цифрові засоби мають не допоміжне, а доказове значення, оскільки забезпечують повноту фіксації процесуальних дій, збереження електронних даних, встановлення присутності особи на місці події та відтворення окремих елементів обстановки кримінального правопорушення.

У третьому розділі «**Техніко-криміналістичне забезпечення судових експертиз під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану в Україні**» розглянуто види та можливості судових експертиз, зміст техніко-криміналістичного забезпечення експертної діяльності, а також порядок оцінки й використання результатів експертних досліджень у кримінальному провадженні. Автором обґрунтовано значення

криміналістичних, вибухотехнічних, комп'ютерно-технічних, військово-технічних, товарознавчих, судово-медичних, молекулярно-генетичних, психіатричних та інших експертиз для встановлення механізму події, виду застосованих засобів ураження, характеру пошкоджень, причинно-наслідкових зв'язків, особи загиблого або причетності конкретної особи до кримінального правопорушення.

Наукову новизну мають положення щодо техніко-криміналістичного забезпечення судових експертиз у період воєнного стану. Дисертант обґрунтовує потребу в модернізації обладнання, створенні мобільних експертних груп, запровадженні цифрового обліку результатів експертиз, використанні автоматизованих ідентифікаційних систем, галузевих баз даних, лабораторних комплексів, 3D- та гіперспектральних технологій, а також у посиленні міжвідомчої і міжнародної взаємодії у сфері судово-експертної діяльності. Такі положення мають прикладне значення, оскільки спрямовані на підвищення оперативності, достовірності та доказової цінності експертних досліджень.

Окремо слід відзначити запропонований у дисертації алгоритм оцінки висновку експерта в умовах воєнного стану. Його зміст охоплює перевірку законності призначення експертизи, належності та достатності об'єктів дослідження, наукової обґрунтованості застосованої методики, повноти результатів, зв'язку отриманих даних із конкретним кримінальним провадженням, правомірності дій експерта та наявності в нього необхідної компетенції. Практичне значення має також пропозиція щодо вдосконалення ч. 1 ст. 356 КПК України в частині можливості виклику експерта для допиту з метою роз'яснення його висновку на стадії досудового розслідування.

Отже, зміст дисертації свідчить про належний рівень обґрунтованості отриманих результатів, їх достовірність і практичну спрямованість. Сформульовані автором положення мають значення для подальшого розвитку криміналістичної техніки, методики розслідування кримінальних

правопорушень, судово-експертної діяльності та організації досудового розслідування в умовах воєнного стану.

Повнота викладення основних результатів дисертації в опублікованих наукових працях зарахованих за темою дисертації.

Структура дисертаційного дослідження, запропонована дисертантом, в цілому, є логічно побудованою та ґрунтується на комплексному підході до аналізу криміналістичних, оперативно-розшукових та кримінальних процесуальних проблем. Розділи дисертації поєднані загальною метою дослідження і в них, відповідно до плану дослідження, розкривається його об'єкт і предмет. Нові положення, висновки і рекомендації, що висувуються в дисертації, в роботі обґрунтовуються, у першу чергу, за допомогою цілої низки методологічних принципів та методів. Методологічну основу дисертаційного дослідження складають положення загальнонаукових та спеціальних методів, а саме: історико-правовий; структурно-функціональний; порівняльно-правовий; системний; моделювання; формально-логічний (догматичний); статистичний; соціологічні.

Дисертант провів своє дослідження спираючись на емпіричну базу, яку становлять систематизовані дані державної статистичної звітності щодо діяльності правоохоронних органів України за 2022–2025 рр., аналітичні матеріали Офісу Генерального прокурора, Національної поліції, Державного бюро розслідувань, Служби безпеки України, Експертної служби МВС України та Верховного Суду. До емпіричної бази дослідження включено результати вивчення 260 кримінальних проваджень і 190 висновків судових експертиз, підготовлених в умовах воєнного стану, а також зведені дані опитування 210 слідчих і дізнавачів, 95 інспекторів-криміналістів та 80 судових експертів. Використано аналітичні узагальнення міжнародних організацій (ООН та ОБСЄ), що стосуються документування воєнних злочинів, а також результати багаторічного вивчення автором слідчої та судово-експертної практики.

Результати дослідження повною мірою відображені в наукових фахових виданнях, зміст і характер яких відповідають вимогам МОН України, а також

виступах з доповідями основних положень дисертації на науково-практичних заходах, що в цілому свідчить про належний рівень її апробації. Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації, відображено в 11 публікаціях, серед яких чотири статті у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, п'ять – у збірниках тез наукових доповідей, оприлюднених на міжнародних науково-практичних конференціях та у двох методичних рекомендаціях.

Аналіз змісту роботи дозволяє, в цілому, позитивно оцінити структуру дослідження, вона достатньо повно розкриває мету та поставлені задачі, які знайшли своє відображення в авторських висновках. Сформульовані дисертантом наукові положення, висновки і рекомендації обґрунтовані.

Значимість результатів дисертаційного дослідження для практики здійснення розслідування кримінальних правопорушень у сфері діяльності небанківських фінансових установ в Україні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що обґрунтовані в дисертації положення впроваджені й можуть бути використані у: – науково-дослідній сфері – у ході подальшого вирішення проблем, пов'язаних з техніко-криміналістичним забезпеченням розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану (акт Національної академії внутрішніх справ від 25 березня 2026 р. № 73-нд); – практичній діяльності – під час розроблення та вдосконалення відомчих (міжвідомчих) нормативно-правових актів, а також рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності підготовки, призначення, проведення та використання результатів техніко-криміналістичних досліджень у кримінальному провадженні (акт Головного слідчого управління Національної поліції України від 17.11.2025 № 109989); – освітньому процесі – для підготовки та проведення лекцій, семінарських і практичних занять з навчальних дисциплін «Криміналістика», «Особливості розслідування окремих видів кримінальних правопорушень», «Дії поліцейського на місці події», «Теоретичні основи судових експертиз», «Технічні засоби криміналістичних досліджень», «Використання спеціальних знань у кримінальному провадженні», «Судова експертологія»,

«Криміналістичні засоби та методи розслідування кримінальних правопорушень» (акт Національної академії внутрішніх справ від 25 березня 2026 р. № 72-оп).

Аналіз змісту дисертаційного дослідження свідчить про самостійність проведеного дослідження, його актуальність і достатній науковий рівень, суттєве теоретичне і практичне значення. Висновки і узагальнення, яких дійшов автор, успішно можуть використовуватись і надалі у науково-дослідній, правотворчій, правоохоронній сфері та навчальному процесі.

Викладене вище дає підстави для загальної позитивної оцінки дисертації Філіпова Юрія Євгеновича «Техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану в Україні» як самостійного, завершеного наукового дослідження, присвяченого актуальній проблемі криміналістики, кримінального процесу, судово-експертної діяльності та практики досудового розслідування. Сформульовані у роботі положення, висновки і рекомендації мають теоретичне та прикладне значення, оскільки спрямовані на удосконалення техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану.

Не зупиняючись більш детально на загальній позитивній оцінці роботи, дисертація містить окремі дискусійні питання, які потребують додаткової аргументації чи роз'яснення автором під час прилюдного захисту, зокрема:

1. дискусійним видається положення наукової новизни (с. 13-14 дисертації) про можливість самостійного проведення огляду місця події експертом/спеціалістом-криміналістом без обов'язкової присутності слідчого. Практична доцільність такої пропозиції в умовах воєнного стану є зрозумілою, однак її реалізація потребує належного процесуального врегулювання. Чинний КПК пов'язує проведення огляду місця події зі слідчим, тоді як спеціаліст залучається для надання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань. Тому автору доцільно було б конкретизувати, які зміни до кримінального процесуального законодавства необхідні для запровадження такого порядку,

яким буде процесуальний статус спеціаліста, форма фіксації результатів огляду та гарантії допустимості отриманих доказів.

2. У підрозділі 1.1 автор переважно зосередився на аналізі дисертаційних досліджень, тоді як монографічні праці, наукові статті, методичні рекомендації та сучасні публікації з питань застосування криміналістичної техніки в умовах воєнного стану залучені меншою мірою. Такий підхід звужує характеристику стану наукової розробленості проблеми, оскільки відповідна тематика активно розвивається не лише у дисертаціях, а й у поточних наукових і практико-орієнтованих публікаціях. У зв'язку з цим дисертанту доцільно було б ширше охопити інші види наукових джерел, що дозволило б повніше показати сучасний стан та рівень дослідження техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень.

3. На с. 70-71 дисертації у підрозділі 2.1 «Види техніко-криміналістичних засобів, що застосовуються під час розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану» міститься положення про обов'язковий характер використання техніко-криміналістичних засобів у діяльності слідчих, експертів та оперативних працівників. На нашу думку, це твердження потребує додаткового уточнення, оскільки обсяг і процесуальна форма застосування таких засобів залежать від виду процесуальної дії, слідчої ситуації, характеру об'єктів, що підлягають фіксації або дослідженню, а також від процесуального статусу відповідного суб'єкта. У зв'язку з цим доцільно було б чіткіше розмежувати техніко-криміналістичні засоби, які застосовуються слідчим під час проведення слідчих (розшукових) дій, засоби, що використовуються експертом у межах експертного дослідження, та технічні засоби, які можуть застосовуватися оперативними працівниками під час виконання доручень слідчого чи прокурора.

4. Окремого уточнення потребує висновок дисертанта до п. 3.1 дисертації щодо призначення та проведення судових експертиз в умовах воєнного стану. Автор слушно звертає увагу на зростання ролі експертних досліджень у кримінальних провадженнях цієї категорії, однак окремі положення висновку

мають дещо дискусійний характер. Зокрема, твердження про те, що експерт встановлює факти для «встановлення об'єктивної істини» у кримінальному провадженні, не повною мірою узгоджується з термінологією чинного КПК України, який оперує категоріями доказування, належності, допустимості, достовірності та достатності доказів, а також обставин, що підлягають доказуванню. У зв'язку з цим доцільніше було б вести мову про встановлення фактичних даних, що мають значення для доказування обставин кримінального правопорушення, а не про встановлення об'єктивної істини.

Перелічені зауваження і побажання, зрозуміло, не вичерпують дискусії й щодо інших положень і висновків дисертанта, яка, очевидно, буде продовжена під час захисту. Вони носять локальний, переважно дискусійний характер і, в цілому, не впливають на позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому, оформлення.

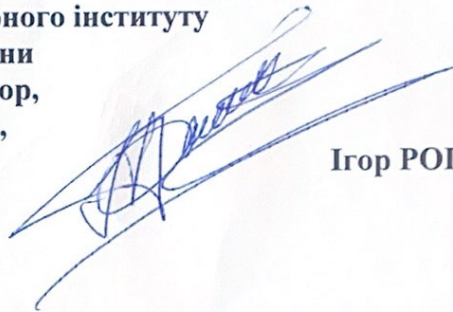
Виходячи з викладеного, дисертація Філіпова Юрія Євгеновича «Техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану в Україні» є самостійною, завершеною кваліфікаційною науковою працею, у якій отримано науково обґрунтовані результати, що мають значення для розвитку криміналістики, кримінального процесу, судово-експертної діяльності та практики досудового розслідування. У дисертації розв'язано актуальне наукове завдання, пов'язане з формуванням теоретичних і практичних засад техніко-криміналістичного забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану.

Зміст дисертації відповідає заявленій науковій спеціальності, а сформульовані автором положення, висновки і рекомендації характеризуються належним рівнем обґрунтованості, достовірності та практичної спрямованості. Робота пройшла необхідну апробацію, її основні результати відображені у наукових публікаціях автора. Дисертацію підготовлено грамотною юридичною мовою, її структура відповідає меті й завданням дослідження, а анотація відображає основний зміст, наукову новизну, висновки та практичне значення одержаних результатів.

Викладене дає підстави для висновку, що дисертація Філіпова Юрія Євгеновича «Техніко-криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану в Україні» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Офіційний опонент:

**Професор кафедри кримінального процесу
та криміналістики
Навчально-наукового гуманітарного інституту
Національної академії СБ України
доктор юридичних наук, професор,
старший науковий співробітник,
заслужений юрист України**

Ігор РОГАТЮК

«__»_____ 2026р.

Підпис Рогатюка І.В. засвідчую:

**Учений секретар
Національної академії СБ України
кандидат юридичних наук, доцент**

Андрій ПРОЗОРОВ

«__»_____ 2026р.